

ressò *mont-roigenc*

EL VIATGE ACCIDENTAT DE MAGÍ SEDÓ PASCUAL, DE BARCELONA A MONT-ROIG, EL GENER DEL 1939

Magí Sedó Pascual

10-06-2022

INTRODUCCIÓ

Aquest relat, escrit per Magí Sedó Pasqual pocs dies després d'arribar a Mont-roig, descriu un viatge amb tren i a peu des de Barcelona fins al poble de Mont-roig durant els darrers dies de la guerra civil espanyola. El text original manuscrit està escrit amb tinta sobre sis fulls extrets d'un llibre de comptabilitat i sembla haver estat redactat de forma apressada, sense altra pretensió que recollir les vivències del viatge en el moment en què els fets narrats encara són vius a la memòria. Acompanya el text un dibuix esquemàtic del recorregut, fet a tinta i llapis vermell, pel mateix autor.



No es tracta, per tant, d'un text literari: és el testimoni d'una experiència de guerra viscuda per una persona que no és un combatent però que, com tants altres civils, pateix la situació bèl·lica. Escrit en primera persona, els fets que es descriuen tenen lloc durant un curt període de temps: des del dia 13 de gener del 1939 fins al 16 del mateix mes i any en un escenari convuls, en plena ofensiva de les tropes franquistes, durant la campanya de Catalunya, l'últim gran enfrontament del conflicte quan la desfeta de l'exercit republicà ja és un fet constatable.

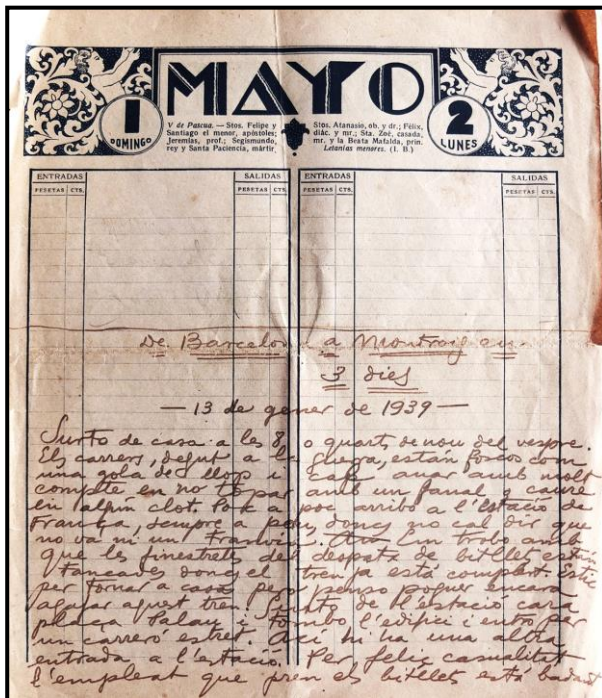
El Magí Sedó Pasqual és, en aquell moment, un mestre que exerceix a l'escola municipal Ignasi Iglesias del barri de Sant Andreu, a Barcelona i viu al pis familiar del carrer de la Diputació de la mateixa ciutat. La seva muller, Teresa, i la seva filla Montserrat, es troben residint al poble de Mont-roig del Camp, a la casa dels avis materns del carrer del Bisbe Macià, des de l'inici de la guerra. El Magí viatja cada dues setmanes fins al poble per retrobar-se amb els seus. La Montserrat Sedó, la seva filla, recordava que l'anaven a esperar a l'estació del tren amb el carro i la mula, a Cambrils, i de vegades a Botarell.

En la transcripció de l'escrit he procurat respectar les particularitats del text original, fent el mínim d'esmenes i correccions. S'han fet uns pocs canvis de puntuació i s'ha suprimit alguna repetició.

Joan Rom, net de Magí Sedó
Mont-roig del Camp, 25 de maig del 2021

“DE BARCELONA A MONTROIG EN TRES DIES”

13 de gener de 1939



“Surto de casa a les 8 o quarts de 9 del vespre. Els carrers, degut a la guerra, estan foscos com una gola de llop i cal anar amb molt compte per no caure en algun clot. Poc a poc arribo a l'estació de França, sempre a peu, dons no cal dir que no hi ha tramvies. Em trobo amb les finestretes del despatx de bitllets tancades doncs el tren ja està complet. Estic per tornar a casa, però penso poder encara agafar aquest tren.

Surto de l'estació cara a la plaça Palau i tombo l'edifici entrant per un carreró estret, ací hi ha una altra entrada a l'estació. Per felix casualitat l'empleat que pren els bitllets està badant mirant un cartell enganxat a la paret. Entro amb naturalitat a l'andana. El tren, efectivament, està format i ple, a punt

de sortir. Hi ha quatre o cinc vagons. Pujo i m'assec en un seient que per casualitat no està ocupat.

Passa el temps i el tren no es decideix a marxar. Penso que l'hora de sortida era les deu del vespre, son quasi les onze. Inesperadament toquen les sirenes d'alarma, per presència d'avions. Alguns abandonen el tren per anar a un refugi de la mateixa estació. Jo també baixo i em fico en una escala coberta de la mateixa estació. Passa mitja hora o més i no es sent res. La gent va retornant i jo torno a pujar al cotxe. Surt el tren que devien ser les onze. La gent calla. Ningú té ganes d'enraonar. Algú diu que aquest és el darrer tren que surt en direcció a Tarragona.

Als túnels de Garraf hi fem grans parades puig es veu que hi ronden avions. De vegades sortim d'un túnel i després reculem i ens hi tornem a ficar. La gent dorm o baixa a fer un riu. Ens passem tota la nit dins els túnels. Ja clareja quan en sortim. A Sant Vicenç tot està enrenou a causa dels freqüents bombardejos. L'estació està tota enrunada i per despatxar els bitllets han habilitat un vagó de tren de mercaderies. En arribar a Torredembarra ens creuem amb un tren de passatgers que ve de Tarragona ple de gent que fuig i pren mobles, llits, etc. Es diu que el nostre tren ja no seguirà avant. Estem parats quan sona una alarma aèria. La gent baixa per omplir un petit refugi que hi ha a la mateixa estació.

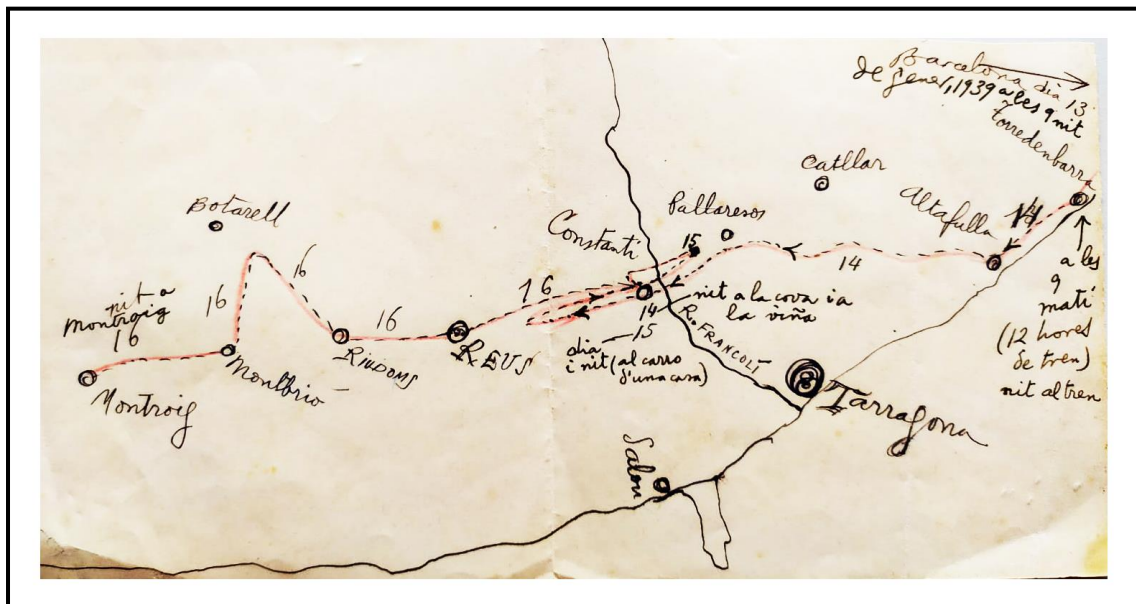
Decideixo abandonar el tren i marxar a peu cap a Mont-roig on hi ha la Tereseta, la Montserrat. Agafo la motxilla on hi porto una mica de pa i uns T.B.O. i tiro cap al poble. Per la carretera que ve de Tarragona passen tot de camions militars en direcció a Barcelona. Miro de fer-ne parar alguns per tornar a Barcelona, doncs veig la situació difícil, però cap camió vol parar, tots semblen tenir molta pressa. Decideixo apartar-me

de la carretera i seguir per camps i caminets en direcció a Reus. Trobo al cap de poc temps dos homes que venien al mateix tren però que no conec, també diuen que van a Reus. M'ajunto amb ells. Seguim caminant. Travessem les cases de Torredembarra i passem tocant a Altafulla, travessem turons i bosquets i ens asseiem finalment per fer un mos.

Els avions de bombardeig no paren de passar i metrallar la carretera. Quan passen damunt nostre ens posem sota les botges.

Passem per Pallaresos, un poblet molt petit. Des d'una muntanya veiem bombardejar Tarragona, d'on s'alcen grans columnes de fum. Travessem el Francolí quan ja fosqueja. Ja prop de Reus decideixo quedar-me per allà als afores i els dos homes marxen cap a Reus, ja al cor de la nit.

Un pic desapareguts els dos homes, tiro enrere altra vegada cap a Constantí, on havíem passat abans. Trobo unes dones i un xiquet que anaven, segons em diuen, a passar la nit a un mas dels afores i em pregunten si vull anar amb ells. Jo dubto i, finalment, dic que no, que vull anar al poble. Arribo a Constantí i començo a buscar una casa on passar la nit. Truco a algunes portes tancades que no em contesten. Sota la porta d'una casa hi veig llum. Truco i sense obrir la porta em pregunten qui sóc i què vull. Contesto que sóc un viatger en camí i que voldria passar la nit. Em diuen, sense obrir, que no tenen llit.



Marxo i camino pels carrers deserts, quasi tota la gent és als refugis. Baixo a un refugi, però haig de sortir de seguida, doncs l'atmosfera viciada és insuportable. Surto als camps propers i em fico en una coveta tocant a la carretera o camí ample que puja cap el poble. Com que passa algú pel camí, deixo aquell refugi i entro en una vinya. M'estiro davall d'un cep, la vinya no està podada. La temperatura no és freda, devem estar a deu graus. Jo porto damunt de l'americana el gec de pell. Em vaig girant i bellugant. Sento tocar totes les hores. A cada moment es senten passar camions i tropes, tocs de corneta i ordres a crits. A la matinada, encara fosc, es sent una gran explosió, segurament una voladura d'algun pont. Quan clareja m'aixeco. Penso que ja han acabat de passar els soldats en retirada.

En entrar al poble veig que no és així. Encara venen per la carretera soldats a cavall i a peu, carros amb mobles conduïts per gent que marxa dels pobles. Aviat es presenta la aviació que ataca a la columna. Entro en el primer portal que trobo obert, l'home de la casa es troba sol, doncs la família la té al refugi. Em porta avellanes i un porró de vi, jo porto pa al sarró i mengem una mica. Al cap de poc es presenten dos soldats fugitius que demanen alguna cosa per menjar. Es queden una estona i marxen, jo faig igual i m'ajunto als soldats en retirada, momentàniament. Deuen ser les deu del matí. Els soldats van seguint la carretera, jo agafo un camí. Travesso el Francolí amb aigua fins al



genoll. M'amago al canyar del riu perquè torna la aviació a metrallar. Al sortir del canyar em trobo dins d'un campament de soldats. El caporal em diu que on vaig, jo li dic que a Barcelona. Segueix preguntant i finalment diu que ja puc marxar. Ho vaig a fer però uns soldats em demanen que si vaig a Barcelona porti unes cartes per les seves famílies. Estem tots asseguts a terra, mentre ells escriuen i, fins i tot hi posen els segells que tenen. Mentrestant els trets es senten cada vegada més a prop. Son tropes que s'acosten empenyent a les altres en retirada. A la fi acaben i marxo.

Tropes franquistes entrant a Reus

Trobo arreu grups de soldats que caminen apressats, jo quedo entremig doncs de tot arreu en surten. Al cap de mitja hora o tres quarts, el caminar ja es torna carrera. Els trets es senten a tocar i les bales xiulen cada cop més espesses. Es presenta davant nostre una costa de bosc espès, ple de pins i botges. Pugem la costa a tot gas i en ser a dalt em trobo a dintre d'unes argelagues espesses, mentre soldats fugitius, a peu i a cavall, segueixen enllà. Moments després, els que venen emplacen uns morters des de l'altra bandada i comencen a disparar contra el bosc. Ve després l'aviació i metralla per tot arreu, seguint al mateix temps el foc d'artilleria. Jo m'estic arraulit sota les punxes, ben estirat. Sento crits i veus d'ordres. Tot això dura més de mitja hora. Després un silenci absolut. No es sent ni una mosca. Es veu que les tropes han voltat la costa pels costats, puig ningú ha passat per on soc jo. M'estic quiet unes dues hores al mateix lloc i finalment decideixo aixecar-me i sortir del bosc. Em poso dret i miro al voltant. Cap home enlloc, ni viu ni mort. Només veig dues o tres mules abandonades pasturant. Torno a baixar la costa que tant de pressa havia pujat abans. Travesso el Francolí altra vegada i sento tocar les campanes del campanar de Constantí en senyal de festa. El poble està ple de soldats per tot arreu. Entro pels carrers i uns moros armats s'enamoren del meu gec de pell que porto al braç. Me'l volen prendre i al resistir-me jo, diuen que soc roig. Per sort ho veu un caporal espanyol i el fa desistir i em busca casa per dormir; jo li he demanat. A la primera casa que trobem diu als amos que em deixin passar la nit. Els amos diuen que si a tot, però un cop ha marxat el sergent em diuen que no tenen llit disponible, els dic que a qualsevol lloc puc quedar-me, fins i tot dins el carro que tenen a l'entrada. Llavors s'hi avenen i jo ja m'hi estiro doncs porto dies sense dormir. Com que no puc dormir-me del tot sento tots els sorolls i converses de la casa. Sento també al amo de la casa que, més misericordiós que la seva dona, em tira al damunt una manta o borrasa. Al matí, quan tot just clareja, surto del carro i parlo amb la dona, que ja ronda

per allí a l'entrada. Li entrego unes "paquetilles" de tabac pel seu marit i surto al carrer. Roden per tot arreu soldats espanyols i moros. El dia abans ja volia continuar cap a Reus però els mateixos soldats espanyols me'n van fer desdir dons em van dir que els camins eren insegurs i els trets seguïen petant per tot arreu. Però ara em decideixo i pregunto als de Constantí pel camí de Reus i començo a caminar, junt amb un soldat espanyol i un de moro que també van a Reus. Pel camí converso amb el soldat espanyol, que és valencià. El moro no diu res, és molt jove. Travessem un campament de tropes mores. Estan acampades i ocupen un gran camp entre fogueres on es couen al foc cabrits o bous sencers a l'ast. Es veuen armes per tot arreu. El soldat espanyol parla amb l'oficial espanyol que mana la tropa i el moro parla també amb els seus. A la fi marxem i després d'una hora i mitja o dues arribem a Reus. Encara pel camí hem anat sentint trets. A Reus hi ha gran moviment de gent. Les portes de les cases porten un cartell que diu: "Esta casa está habitada por sus dueños".

Deixo allí els meus acompanyants i segueixo el camí cap a Mont-roig. La carretera és una processó de tropes, a peu i a cavall, que van cap a Reus. A banda i banda de la carretera s'han tirat trossos de paret a terra per tal d'entrar les tropes i el material per acampar i tot està ple de soldats, cavalls i material de guerra. Travesso Riudoms i arribo a Montbrió¹. Ací decideixo deixar la carretera i agafar camins entre camps. Tiro amunt a ma dreta i arribo a una carretera que deu ser la de Riudecanyes. D'allí vaig baixant altra vegada. Es fa fosc. Torno a baixar a la carretera de Mont-roig i trobo dos xicots del poble que s'havien arribat fins a Montbrió. Son els dos germans de ca la Casimira (un d'ells ara és capellà). A l'entrada del poble hi ha un munt de gent al davant de ca la Sabatera. Vaig a casa, obro la porta del pis i crido. Al primer crit no respon ningú. Torno a cridar i surten de la cuina el padrí i la padrina. Al moment també la Montserrat. La Tereseta no hi es. Ens abracem. Després ve la Tereseta. Altra vegada tots junts!"

¹ Aquí el text no sembla concordar amb la ruta senyalada en el dibuix on es veu un canvi de rumb en direcció a Botarell iniciat a Riudoms.